

tussen Duin & Dijk

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 12 4 ● 2013

Bescherming

● Uitgeboorde stuk muur kade bij hoofdtoeren, klaar voor transport.

● Terugplaatsen van de muurplanten aan de Oude Doelenkade

● Het havengebied van Hoorn. Rood ovaal = oude groeiplaats, groen = nieuwe groeiplaats.

Muren en kades zijn in ons platte, drassige land een toevluchtsoord voor planten die van een rotsige omgeving houden. Bovendien is de temperatuur in steden iets hoger dan daarbuiten waardoor ook planten waar het hier net een beetje te koud voor is zich kunnen handhaven. Vanaf 1984 inventariseert de plantenwerkgroep van de KNNV afdeling Hoorn-West-Friesland af en toe de muurbegroeiing in Hoorn, sinds 1993 iets geregelder.

Wat opvalt is dat de begroeiing op huizen en tuinmuurtjes sinds de eerste waarnemingen sterk is afgenomen; veel huizen zijn opgeknapt en opnieuw gevoegd, de stad ziet er tegenwoordig spic-en-span uit, niet de beste biotoop voor planten. Gelukkig, uit een oogpunt van biodiversiteit, groeiden hierop voornamelijk muurvaren (*Asplenium ruta-muraria*) en muurleeuwebek (*Antirrhinum muralis*), algemeen voorkomende soorten. Op de oudere kademuren groeit naast de twee bovengenoemde soorten onder andere veel eikvaren (*Polypodium vulgare*), een behoorlijke hoeveelheid steenbreekvaren (*Asplenium trichomanes*), mannetjesvaren (*Dryopteris filix-mas*), een aantal tongvarens (*Asplenium scolopendrium*) en ook een toenemend aantal zwartsteelvarens (*Asplenium adiantum-nigrum*). Tongvaren en steenbreekvaren worden door de Flora- en Faunawet beschermd.

In de jaren tachtig is er groot onderhoud aan sommige kades (Munnikenveld, Nieuwland, Appelhaven en Veermanskade) gepleegd, langzamerhand begint de begroei-

ing zich daar te herstellen. In 1994 moest groot onderhoud aan de sluis bij de Hoofdtoeren worden gepleegd. Hierbij is voor het eerst geprobeerd de daar aanwezige muurplanten te beschermen in overleg met het Hoogheemraadschap Noordhollands Noorderkwartier (HHNK). De aanwezige planten zijn door de KNNV elders opgeslagen en na afloop van de werkzaamheden weer teruggeplaatst. Jammer genoeg heeft deze poging tot behoud geen positief resultaat gehad. Waarschijnlijk was de nieuwe groeiplaats te droog voor de muurplanten.

Oude Doelenkade

In 2010 hebben we vanuit de KNNV contact gelegd met de gemeente Hoorn toen ons bij een nieuwe inventarisatieronde bleek dat men bezig was kademuren schoon te spuiten. De ambtenaren bleken zeer gemotiveerd te zijn om aan het behoud van muurplanten mee te werken. Dit was mooi op tijd: in 2011 bleek de Oude Doelenkade hevige te verzakken. Hij dreigde in zijn geheel de haven in te glijden. Uiteraard moest hier iets aan gebeuren. Vanaf het eerste mo-

ment zijn we hierbij betrokken. In een afweging van de kosten voor aanleg en onderhoud alsmede de tijd die men denkt dat de vernieuwde kade weer meekan, is men tot de volgende oplossing gekomen: Na verankering van de kademuur wordt er een betonnen schort tegenaan geplaatst waarop voor het zicht de koppen van de oude basaltstenen zijn gemetseld en daar bovenop worden de oude dekstenen teruggeplaatst. Tussen de oude dekstenen en in het buitenste gedeelte van de voegen ertussen komt kalkrijke zachte mortel, waarin we de planten kunnen terugplaatsen. Het verloop van de bovenkant van de kade (wegdek en wandelgedeelte) wordt zo dat regenwater afloopt langs de kademuur. Najaar 2011 hebben we de planten verwijderd, waarna ze in tuinen overwinterd hebben. Eind mei 2012 konden we ze terugplaatsen en zelf (vanaf een vlotje) vast metselen met de zachte specie. De overgebleven plekken zijn daarna professioneel dichtgemetseld, maar ook met zachte specie. Helaas hadden we op dat moment een periode met warm, droog weer, zodat we niet al teveel

muurplanten in Hoorn

● *Getransplanteerd stuk muur met varens.*

hoop op slagen van deze operatie hadden. Eén van onze leden heeft ze nog geregeld met water begoten. En zowaar: in de herfst bleken er fleurige nieuw uitgelopen varens te groeien, wel grotendeels eikvarens, maar een enkele steenbreekvaren deed ook zijn best. De ene tongvaren die er gestaan heeft, heeft het jammer genoeg niet gered. Naast het stuk kademuur dat op deze manier onder handen is genomen is nog een stuk van de oude, mooi begroeide muur intact gelaten; we hopen dat daarvandaan de nieuwe muur weer gekoloniseerd zal worden. De voorwaarden zijn er.

Andere projecten

Een wat minder ingrijpende operatie was klein onderhoud aan het Nieuwland waar de zwartsteelvaren het zo goed doet. Ik ben met een ambtenaar wezen kijken en dit heeft erin geresulteerd dat de groeiplaats van de zwartsteelvaren wordt overgeslagen bij het onderhoud en dat er op die plaats ook geen ligplaats komt.

In najaar 2012 bleek de kademuur aan de Buitenhaven bij de Hoofdtoren verzakt te zijn. Deze kade

is evenals de sluis in beheer bij het HHNK. Deze kademuur is groeiplaats voor een aantal tongvarens. Wij hebben direct contact opgenomen met HHNK. Hun plannen voor het herstel van de kademuur waren echter ongeschikt voor muurplanten. De bestaande muur krijgt weer een opstaande rand, zodat er geen regenwater langs de muur kan afvloeien. Bovendien gaan ze de huidige houten steiger vervangen door een stenen platform dat onderdeel van de muur uitmaakt. De muur wordt op deze manier uiterst droog.

Niet zover hiervandaan, aan de andere kant van de Hoofdtoren ligt een stuk kademuur dat redelijk vochtig is. Ook dit stuk muur is onder beheer van HHNK en er werd besloten de tongvarens naar deze muur te transplanteren. Dit zou voorjaar 2013 plaats vinden nadat er eerst klein onderhoud aan dit stuk muur was gebeurd. Toen het eenmaal zover was dat er aan het verplaatsen begonnen kon worden bleek dat er over dit klein onderhoud weinig overleg was geweest: de scheuren in het metselwerk zijn met keiharde specie opgevuld en

de muur is geheel kaal gemaakt. Niet alleen voor ons een schrik, ook voor de betrokken mensen van HHNK. Gelukkig werden de planten dit keer niet stuk voor stuk overgeplaatst maar met een groot stuk muur, zodat de varens in ieder geval in hun directe omgeving een goede ondergrond hebben. Of dit project uiteindelijk als geslaagd mag worden beschouwd, weten we nog niet. Laten de planten eerst maar de zomer zien door te komen. Aan de moeite die ervoor gedaan is zal het niet liggen.

Wat in ieder geval duidelijk is: in al deze gevallen geldt: als we niet geweten hadden wat op deze plekken groeide, was er nooit rekening met de muurplanten gehouden bij de werkzaamheden en waren ze zeker verloren gegaan.

Anneloes ter Horst
Dorpsstraat 59
1713HB Obdam
0226452990
anneloes59@planet.nl